

Sosiaalinen kestävyys – uusi poliittinen horisontti?

MIKKO KAUTTO – LAURA METSO

Johdanto: mitä on sosiaalinen kestävyys?

”Sosiaalinen kestävyys” esiintyy Suomessakin terminä yhä useammin. Sosiaalisesta kestävyudesta muistutetaan usein niissä yhteyksissä, joissa on puhe julkistalouden rahoituksellisesta kestävydestä. Sosiaalinen kestävyys kuulostaa lähtökohaisesti tavoittelemisen arvoiselta asialta, mutta silmiinpistävää ja jopa häiritsevää on, että harvemmin määritellään tarkemmin, mitä oikeastaan tavoitellaan. Artikkelimme lähtökohtana on ihmettely siitä, mitä sosiaalinen kestävyys oikeastaan on, kuinka sitä voi mitata ja mitä hyötyä sen käytöstä on?

Aluksi esitämme artikkelimme sosiaalipoliittisen kiinnekohdan. Lähtökohtamme on sosiaalipoliittisessa uusinstitutionalistisessa tutkimuksessa. Hyvinvointivaltioiden kasvukauden jälkeen on tutkimuksissa alettu nostaa esille mentaalisten mallien, käsitteiden ja ideoiden sekä niiden käytön merkitystä hyvinvointivaltion kehitykseen vaikuttavina tekijöinä. Kestävydestä puhumisen voi käsittää politiikkaa ohjaavaksi mentaaliseksi malliksi.

Konkreettisemmin tarkastelemme aluksi kestävyystermin etymologiaa. Vaikka Suomessa kestävydestä tulee ehkä ensimmäiseksi mieleen sosiaaliturvan tai koko julkistalouden taloudellinen kestävyys, eri kestävyystermin juuret ovat kestävä kehityksen ideologiassa. Nykyisin sosiaalista kestävyyttä pidetään ekologisen ja taloudellisen kestävyuden ohella yhtenä kestävä kehityksen ulottuvuutena. Artikkelin alussa luodaan katsaus näihin eri ulottuvuuksiin ja niiden keskinäisiin suhteisiin sekä sosiaalisen kestävyuden saamiin erilaisiin määrittelyihin.

Mikäli sosiaalisen kestävyuden käsitteelle on

löydettävissä riittävän selkeä sisältö, sille tulisi löytää myös konkreettisia, seurantaa mahdollistavia mittareita. Eri maat ja järjestöt ovat vähitellen edenneet indikaattoreiden kehittelyyn. Artikkelimme toisena tavoitteena on ottaa selvää, miten sosiaalista kestävyyttä mitataan. Ekonomistien kehittämän ”kestävyysvajeen” kaltaista yhtä avainindikaattoria emme oleta löytävämme, mutta haluamme mittareihin perustuvan tarkastelumme perusteella arvioida, olisiko termillä konkreettista sisältöä ja käyttöä politiikan suuntaamisessa ja arvioimisessa myös Suomessa.

Kestävyys poliittisena horisonttina

Sosiaalipoliittisessa kirjallisuudessa on pitkään keskusteltu hyvinvointivaltion kasvukauden jälkeisestä ajasta. On puhuttu karsinnan ja sopeuttamisen aikakaudesta. Paul Pierson (1998) on luonnehtinut hyvinvointivaltion päätöksentekijöiden tilannetta puun ja kuoren välissä olemiseksi. Väestön ikääntyminen ja globaalin talouden aikaansaamat tuotannon ja pääoman liikkeet verokilpailuineen ja toisaalta kansalaisten hyvinvointiin liittyvien tarpeiden kasvu ovat poliitikoille vaikea yhtälö. Pierson on luonnehtinut vastakkaisten paineiden aikaansaamaa tilannetta pysyväksi ahtaudeksi tai tiukkuudeksi (*permanent austerity*).

Piersonin mukaan menojen hallinta on korostuneesti agendalla niillä mailla, joilla on muita suuremmat julkiset menot. Tämä rajoitetun liikkumavaran tilanne on hänen mukaansa tuottanut uutta politiikkaa (*new politics*), jossa päätöksenteko tapahtuu toisella logiikalla kuin sosiaaliturvaa rakennettaessa (Pierson 2001). Puolueet eivät enää kilpaile etuuksien laajentamisella, vaan

niiden täytyy vallassa pysyäksään välttää negatiivista huomiota.

Raija Julkunen (2001) on kirjassaan *Suunnanmuutos* kuvannut sosiaalipoliittista reformia Suomessa. Myös Julkunen mukaan jälkiekspansiivinen tai jälkitekollinen aika on korostuneesti julkisten menojen hallintaa, ei niinkään kansalaisten tarpeisiin tai sosiaaliin ongelmiin panostamista. Reformiin on kuulunut instituutioiden uudelleen muotoilua mutta myös mentaalisten mallien tarkistamista. Mentaalisten mallien muutoksen tutkiminen ei ole ollut sosiaalipoliittikkojen ydintoimintaa. Ideoiden merkityksen tutkiminen on kuitenkin alkanut vahvistua (ks. esim. Taylor-Gooby 2005; Béland 2005; Kananen 2008).

Julkunen mukaan mentaalisten mallien muutokseen kuuluvat uudenlaiset käsitteet ja iskusanat, mahdollisesti jopa toisenlaiset ihmiskuvat. Julkunen myös kirjoittaa, että hyvinvointivaltion muutoksen ymmärtämisessä mentaaliset mallit voivat jopa olla sosiaaliturvaetuksien leikkausta tai jäädyttämistä olennaisempia (Julkunen 2001, 291). Vuoden 2006 kirjassaan Julkunen jatkaa samassa hengessä, että ”jälkiekspansiivinen hyvinvointivaltio on ennen muuta poliittinen horisontti” (Julkunen 2006, 15).

Julkunen käyttämä termi ”poliittinen horisontti” tarjoaa artikkelimme kannalta mielenkiintoisen lähtökohdan. Yhtäältä sen teoreettinen sisältö perustuu uusinstitutionalistiselle sosiaalipoliitiikan tutkimussuuntaukselle, jonka keskeinen lähtökohta on havainto poliittisen päätöksenteon muuttumisesta. Toisaalta se käsitteenä viittaa tulevaisuuteen, ts. edessä häämöttävään taivaanrantaan ja poliittisesti mahdollisiin valintoihin. Kestävydestä käytävä keskustelu jos mikä on nimenomaan tulevaisuuteen orientoitunut. Siinä nykyhetken valintoja perustellaan tulevaisuudessa siintävillä skenaarioilla. Poliitiikan ankkureina tulevaisuuskuvilla voi olla jopa vahvempi merkitys kuin akuuteilla tässä ja nyt havaittavilla konkreettisilla tarpeilla.

Julkunen ei tarkemmin määrittele poliittista horisonttia: sanapari jää lukijan tulkittavaksi esitetyn muun analyysin pohjalta. Olennaista uuden poliittisen horisontin sisällössä on nähdäksemme se, että kasvukauden jälkeen on omaksuttu sellaisia ”hallinnan mekanismeja ja mentaalisia malleja”, jotka ”luovat pohjan jatkuvalle menokontrollille” (Julkunen 2001, 291).

1990-luvun alun talouslama ja siihen yhdistynyt suurtyöttömyys tuottivat nopeasti julkis-

talouden kriisin. Se pakotti veronkiristykseen ja julkisten menojen leikkauksiin. Sopeutuspolitiikan ohella valtio velkaantui nopeasti. Julkistalouden kestävydestä tuli päätöksentekijöiden päähuolenaihe. Monissa sosiaalipoliitiikan tilaa kuvaavissa analyyseissä on esitetty, että talouslaman jäädessä vähitellen taakse Suomessa jäi lamavaihe päälle; tähän Julkunenkin ymmärtääksemme viittaa mentaalisisillä malleilla. Uudet mentaaliset mallit ovat menojen kontrolliin ja rajoittamiseen tähtäviä, eivät enää hyvinvointijärjestelmien tai sosiaalisten oikeuksien laajentamiseen pyrkiviä.

Emme väitä, että menokontrolli olisi ainoa mentaalinen malli. Monet ovat ehdottaneet kilpailukykyä uudeksi poliittista päätöksentekoa ohjaavaksi ”mentaaliseksi malliksi” (Heiskala & Luhtakallio 2006; Kantola 2006; Sipilä 2006). Artikkelimme kannalta menokontrollia ja yritysten kilpailukykyyn turvaamista voi pitää saman kolikon eri puolina. Jälkimmäisen yhteiskunnallinen tavoite on työllisyyden ja verotulojen turvaaminen. Taloudellisen kestävyuden turvaaminen vaatii molemmissa onnistumista.

Tärkeäksi ”hallinnan mekanismiksi” voi puolestaan nähdä sen, että julkistalouden kestävyys on jatkuvan laskennan kohteena. Välineenä toimivat kestävyyslaskelmat (ks. VM 2007; European Commission 2007). Tulevaa väestö-, talous-, työllisyys-, tuottavuus-, korko- ja menokehitystä koskevien oletusten pohjalta puristuu tarkan oloisia lukuja julkisten menojen bruttokansantuoteosuuksista seuraavilla vuosikymmenillä, aina vuoteen 2050 asti. Laskelmien tulokset on tiivistetty kestävyysindikaattoreiksi, joista tunnetuin on ”kestävyysvaje”. Kestävyysvaje ilmaistaan prosentteina bruttokansantuotteesta, ja se osoittaa, kuinka paljon julkisen talouden tasapainoa tulisi vahvistaa, jotta verotulot riittäisivät kasvavien ikäsidonnaisten menojen rahoittamiseen. Koska velkaantuminen nähdään kestävämmäksi valinnaksi, lamavuosien jälkeen hallitukset ovat etukäteen sitoutuneet kestävyyslaskelmien pohjalta viritettyihin valtiontalouden kehyksiin.

Toisin sanoen – ja Julkunen käsittein ilmaistuna – hyvinvointipoliittikkaa ohjaavana mentaalisenä mallina on taloudellisen kestävyden huoli, ja sen hallinnan mekanismina toimivat vahva tulevaisuuteen kurkottava laskelmatyö sekä siihen perustuva politiikan ohjausinstrumentti (valtiontalouden kehykset). Nykyisen jo jonkin aikaa jatkuneen poliittisen horisontin näkökulmana on kestävyysajattelu, joka välineidensä, erityisesti

kestävyysslaskelmien ja valtiontalouden kehysten, raamittamana määrittää politiikan painopisteitä ja liikkumavaraa.¹

Huoli taloudellisesta kestävydestä ei toki ole suomalaisten yksinoikeus. EU:n talouspolitiikan mukaiset kasvu- ja vakausohjelmat velvoittavat jäsenmaita tiukkaan budjettikuriin ja kestävyysajatteluun. Jäsenmaiden tulee ajatella julkis- talouttaan pitkällä aikavälillä, luoda edellytykset talouskasvulle ja huolehtia tulevien sukupolvien oikeudenmukaisesta kohtelusta. Tässä ei sinänsä välttämättä ole mitään kyseenalaista. Kyse on siitä, mitä kestävyteen ajatellaan kuuluvan, sekä ajattelutavan voimasta ja seurauksista.

Huomion kiinnittyminen taloudelliseen kestävyteen on nostanut esille kysymyksen siitä, kuinka sosiaalisten tavoitteiden käy uuden poliittisen horisontin mukaisissa uudistus- ja sopeutusohjelmissä. Jos ajatellaan, kuten kestävyyslaskelmissa oletetaan, ettei veroastetta voi nostaa, on taloudellinen kestävyys mahdollista saavuttaa vain julkisia menoja pienentämällä (elleivät verotuotot muuten kasvaisi). Pelko etuus- tai palveluleikkauksista ja niiden sosiaalisista seurauksista voi olla yksi selitys sille, että on ryhdytty puhumaan sosiaalisesta kestävydestä ikään kuin täydennyksenä tai vastinparina taloudelliselle kestävyydelle.

Social sustainabilitystä eli sosiaalisesta kestävydestä on tullut yksi tunnustettu näkökulma YK:n, OECD:n ja EU:n työssä. Esimerkiksi EU:n eläkestrategiatyössä eläketurvan rahoituksen eli taloudellisen kestävyuden arviointi sai pian täydennykseen järjestelmien sosiaalisen kestävyden

arviointia, ts. sen vertailua, kuinka hyvin ne poisivat vanhusköyhyyttä ja millaisen toimeentulon ne takasivat suhteessa eläkettä edeltävään ansio- tasoon. Lissabonin strategian luomisen aikoihin puhuttiin politiikan kolmiosta eli siitä, kuinka sosiaaliset, taloudelliset ja ekologiset tavoitteet tukivat toisiaan.²

Kestävyudessa kysymys on tasapainosta. Voi olla, että termin esille nostaminen Suomessa perustuu osin siihen, että taloudellinen kestävyys on saanut poliittisessa horisontissa niin dominoivan aseman. Ehkä sosiaalisesta kestävydestä muistuttaminen tarjoaa nykyisten mentaalisten mallien olotilassa hyväksyttävän oloisen väylän tuoda esille sosiaalisia näkökantoja. Jos näin olisi, käsitteen sisältö ja mittarit nousevat kriittisiksi. Vain iskusananalla sillä tuskin on edellytyksiä muuttaa nykyisen poliittisen horisontin painopisteitä.

Kestävä kehitys ja sen ulottuvuudet

Kirjallisuushaku erilaisilla kestävyteen liittyvillä hakusanoilla tuottaa eniten osumia kestävään kehitykseen liittyen. Myös sosiaalisesta kestävydestä löytyy eniten osumia yhteydessä kestäväen kehityksen käsitteeseen. Emme tässä pysty esittelemään kaikkia tehtyjä määritelmiä ja niiden erilaisia tulkintoja, vaan pyrimme nostamaan esille sellaisia yleisiä huomioita ja päätelmiä, joita katsauksemme perustuen on tehtävissä.

YK:ta voi pitää kestäväen kehityksen ajattelun synnyttäjänä. YK:n työ lähti liikkeelle vuoden

1. Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa keskusteltiin voimakkaasti politiikan liikkumavarasta. Taustalla olivat puolueille annetut laskelmat julkisen talouden kestävydestä. Siinä missä puolueet esittivät eri näkemyksiä suotuisan valtiontalouden kehityksen luomasta liikkumavarasta vaalikaudella, valtiovarainministeriöstä kerrottiin pitkän aikavälin kestävyyskuilusta.

2. Dokumenttien olemassaolo ja niiden ohjaavuus ovat tietenkin eri asioita. Vaikka kestävä kehitys on hyväksytty ohjaavaksi periaatteeksi ja EU:lla on oma strategiatyönsä ja seurantajärjestelmänsä, esimerkiksi EU:n sosiaalipoliittisissa dokumenteissa ei juuri käytetä termiä sosiaalinen kestävyys, vaikka käsiteltäisiin asioita, joihin monet tahot viittaavat sosiaalisen kestävyuden yhteydessä. Tämä voi johtua osastojen välisestä työnjosta tai erillisyydestä. EU esimerkiksi nostaa esille paljon samoja haasteita kuin OECD kestäväen kehityksen sosiaalisen ulottuvuuden yhteydessä, kuten työelämään, perheisiin ja demografiaan liittyvät muutokset. Niihin liittyvät konkreettiset ky-

symykset käsitellään kuitenkin toisaalla, vuonna 2000 perustetussa sosiaalisen suojelun komiteassa ja yleensä eri käsitteistöllä (sosiaalinen koheesio, sosiaalinen inklusio, sosiaalinen todellisuus, sosiaalinen tila, sosiaalinen agenda jne.). Konkreettisis- sa politiikka-asiakirjoissa sosiaalinen kestävyys puolestaan jää lähinnä maininnan asteelle. Komission sosiaalipoliittista työtä ohjaava Social Agenda -niminen viisivuotissuunnitelma alkaa viittauksella kestävään kehitykseen, mutta siihen termin käyttö jääkin (European Commission 2005). Tuore vuoden 2007 Joint Report on social protection and social inclusion -niminen jäsenmaita koskeva julkaisu käsittelee monia samoja asioita kuin EU:n kestäväen kehityksen strategia, mutta termiä kestävyys käytetään lähinnä taloudellisten seikkojen, kuten esimerkiksi eläkejärjestelmien taloudellisen kestävyden yhteydessä (European Commission 2006, 5–6). Vastaavasti voi pohdiskella Suomen kestäväen kehityksen strategian (VNK 2006) merkitystä politiikan ohjaamisessa.

1983 Ympäristön ja kehityksen maailmankomission toimesta (ks. ympäristöministeriö 2003, 12). Kestävästä kehityksestä tuli mitä moninaisimmissa eri yhteyksissä käytetty käsite viimeistään Brundtlandin komission raportin myötä (Rannikko 1997, 30; Silvasti 2003, 94; ympäristöministeriö 2003, 12). Raportissa määriteltiin kestävä kehitys seuraavasti: ”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.”

Komission perustamista edelsi kasvanut tietoisuus ekologisista uhkista, mistä syystä raportissa kyllä käsitellään monia sosiaaliseen kestävyyskuuluviksi katsottavia asioita, mutta niiden perustelut ovat lähinnä ekologisista (Rautiainen & al. 1988, 314–315). Nykyisin sosiaalinen kestävyys on ekologisten ja taloudellisten kestävyysohjelmien yksi kolmesta ulottuvuudesta, joiden avulla kestävä kehitys yleensä hahmotellaan (Niemenmaa 1999, 11). Monet ovat halunneet liittää kestäväan kehitykseen vielä neljännen tai useampiakin ulottuvuuksia. Kestävyysulottuvuuksiin katsotaan joskus kuuluvan edellisten lisäksi esimerkiksi kulttuurinen, institutionaalinen ja poliittinen kestävyys.³

Kestävälle kehitykselle voidaan katsoa olevan leimallista laaja näkemys inhimillisestä hyvinvoinnista ekologisine, taloudellisine ja sosiaalisine tekijöineen. Toiseksi kestäväan kehityksen käsitteeseen ja sen eri ulottuvuuksiin kuuluu olennaisesti ylisukupolvisten vaikutusten huomiointi. Kolmanneksi kestävyys tuntuu kuuluvan vaatimus politiikan koherenssista. Monien nykypäivän ongelmien katsotaan saaneen alkunsa joidenkin aivan muiden asioiden ei-suunniteltuina seurauksina (Mira d’Ercole & Salvini 2003, 3). Voi siis ajatella, että kestävyyskäsitteen käyttöönottoon on liittynyt myös kritiikkiä harjoitetun politiikan aikajänteestä, seurauksista ja ennakoitavuudesta.

Näistä kestäväan kehityksen käsitteeseen sisältyvistä yhteisistä piirteistä huolimatta siinä, miten kestävä kehitys on käytännössä ymmärretty, ilmenee suuria eroja. Kestäväan kehityksen määrittely jättää paljon tulkinnanvaraa. Jää helposti epäselväksi, mitä esimerkiksi missäkin tilanteessa käsi-

tetään tarpeilla ja mitä tarkoittaa käytännössä se, että tulevien sukupolvien osalta varmistetaan heidän mahdollisuutensa tyydyttää tarpeensa. (Mira d’Ercole & Salvini 2003, 84.)

Aivan erityinen käsitteellinen haaste liittyy termin eri ulottuvuuksien välisen vuorovaikutuksen hahmottamiseen (Spangenberg 2004, 4). Koko kestäväan kehityksen käsitteen ja sen eri ulottuvuuksien tulkintaan on vaikuttanut ympäristölähtöisyys. YK:n alaisuudessa toimineen komission mandaatti liittyi ympäristöasioihin, ja alkuvaiheessa eri toimijat painottivat ekologista ulottuvuutta. Tätä kautta on ymmärrettävää, että suurimmassa osassa kestävyyttä käsittelevästä aineistosta sosiaalisen kestävyysmäärittely on sidottu ekologiaan ja joskus myös taloudellisiin tekijöihin (McKenzie 2004, 11).

Sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen on alettu kiinnittää enemmän huomiota oikeastaan vasta 2000-luvulla niin kansainvälisellä kuin kansallisilla tasoilla (Mira d’Ercole & Salvini 2003, 12). Beate Littigin ja Erich Grieblerin (2005, 66–67) mukaan kestäväan kehityksen tulkinnoissa voidaan erottaa sekä niin sanottuja yhden että kolmen pilarin malleja. Yhden pilarin malleissa huomio kiinnittyy ennen kaikkea ekologiseen kestävyyskuuluvuuteen. Taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyskuuluvuuden roolina on lähinnä tukea ekologisten tavoitteiden toteutumista (mm. McKenzie 2004, 11–12).

Kolmen pilarin mallit taas antavat yhtäläisen arvon kaikille kolmelle kestäväan kehityksen ulottuvuudelle. Kaikkia kolmea kestävyyskuuluvuuselementtiä painottavissa malleissa sosiaalisen ulottuvuuden mukaanottoa perustellaan sillä, että inhimilliset tarpeet liittyvät muuhunkin kuin ekologisesti hyvään elinympäristöön. Lisäksi eri ulottuvuuksien katsotaan olevan toisistaan riippuvaisia niin, että ei-toivottu kehitys yhdellä ulottuvuudella heikentää lopputulosta muidenkin osalta. (Littig & Griebler 2005, 66–67.)

Marco Mira d’Ercole & Andrea Salvini (2003, 14–15) esimerkiksi hahmottelevat ulottuvuuksien keskinäistä suhdetta niin, että sosiaalisesti kestävässä yhteiskunnassa myös ekologisten kehityksen edistäminen on helpompaa. Ympäristöongelmat puolestaan vaikuttavat voimakkaammin heikommassa asemassa oleviin. Sosiaalipolitiikka voi suunnitella ajamaan ympäristön etua. Esimerkiksi ekologiaan uudistuksiin liittyvää vastustusta voidaan pyrkiä vähentämään kompensoimalla niiden kustannuksia pienituloisille.

3. *Institutionaalinen ja kulttuurinen kestävyys tulivat useammin esille kuin poliittinen kestävyys. Näiden käsitteiden määrittelyyn ja keskinäissuhteisiin emme tässä yhteydessä perehtyneet.*

Mira d'Ercolen & Salvinin mukaan (2003, 14–15) taloudellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden välinen suhde on monimutkaisempi. Sosiaaliturva voi tukea taloudellista kehitystä esimerkiksi taasaamalla suhdannevaihteluita, mutta se voi vaikuttaa myös negatiivisesti aiheuttamalla vaikkapa tuloloukkuja. Lisäksi epätasaisesti jakautuessaan talouskasvun hyödyt voivat heikentää sosiaalista koheesiota, tai talouskasvu voi aiheuttaa muutoksia, joihin osa väestöstä pystyy vastaamaan huomnommin kuin toiset esimerkiksi teknisen kehityksen viedessä työpaikkoja.

Kirjallisuuskatsauksemme perusteella voidaan vielä esittää kolmaskin tulkinta, joka korostaa sosiaalista kestävyttä ylitse muiden. Ainakin Joachim Spangenbergin (2004, 3–4, 10–12) mukaan sosiaaliselle kestävyydelle kuuluisi antaa itseisarvo osana kestäväen kehityksen käsitettä ja se olisi myös nähtävä edellytykseksi kestävyden toteutumiselle muilla ulottuvuuksilla. Samassa hengessä Andrea Colontonio (2007, 8) on pyrkinyt hahmottamaan sosiaalisen kestävyden selkeämmin itsenäisenä ulottuvuutena. Hänen ajattelussaan sosiaalinen kestävyys on jaettavissa erilaisiin dimensioihin, jotka ilmentävät kestäväen kehityksen muita ulottuvuuksia. Sosiaalisen kestävyden varsinaiseen sosiaaliseen tasoon kuuluu esimerkiksi koulutuksen, sukupuolten välisen tasa-arvon ja demografian kaltaisia seikkoja. Sosioinstitutionaalinen taso taas liittyy muun muassa valmiuksien ylläpitoon, osallistumiseen ja sosiaaliseen pääomaan. Sosioekonomiseen tasoon kuuluvat esimerkiksi talous- ja työllisyyskysymykset. Neljäs eli sosioekologinen taso koskettaa muun muassa erilaisia infrastruktuuri- ja ympäristöterveyskysymyksiä.

Voidaan siis todeta, että kestäväen kehityksen sisältö laaja-alaisena eri vaikutukset etukäteen huomioivana politiikkana, ympäristön suojeluna ja sukupolvien välisen reiluuden korostajana on muodostunut laajasti hyväksytyksi näkökulmaksi. Silti se ei ole käsitteenä yksiselitteinen ja jättää konkretisoinnille tulkinnanvara.

Myös taloudellisen, sosiaalisen tai ympäristöllisen kestävyden välisistä suhteista on esitetty erilaisia tulkintoja. Ympäristön kestävyttä korostavalla näkökulmalla on ollut eniten aikaa saada vakiintuneempaa sisältöä, mutta toisaalta muiden kestävyysulottuvuuksien saama painoarvo on kasvanut. Tiina Silvasti (2003, 113) tarjoaa hajanaisuudelle selitykseksi sen, että kestäväen kehityksen määrittely ja sen eri ulottuvuuksien välisen monimutkaisen dynamiikan hahmottelu vaatisivat

monitieteistä otetta, mikä ei ole helppoa sektorointuneen tieteen ja politiikanteon kentässä.

Sosiaalisen kestävyden määrittely-yrityksiä

Ei siis ole vielä selvää, tulisiko kestävä kehitys käsitellä pohjimmiltaan juuri ekologisesta näkökulmasta, eri ulottuvuuksien muodostamana kokonaisuutena, vai käsitellä sosiaalista (ja taloudellista) kestävyttä itsenäisempinä ulottuvuuksina, joilla on muitakin perusteluita kuin ekologisia (vrt. Littig & Griebler 2005, 69). Kirjallisuuden perusteella kaikkia näitä tapoja esiintyy, eikä vain lähdeaineiston valossa ole yksiselitteisesti sanottavissa, mikä niistä olisi hallitsevin.

Sosiaalisen kestävyden saatua viime vuosina entistä itsenäisemmän aseman on esitetty näkemys siitä, kuinka sosiaalisten tekijöiden pitäminen yhtä tärkeinä ekologisten tekijöiden kanssa voi olla ongelmallista muun muassa siksi, että tieteellisen todennettavuuden osalta kyseessä ovat hyvin erityyppiset asiat. Viestin kestävästä kehityksestä nähdään olevan vaikuttavimmillaan muistuttaessaan ympäristön kustannuksella tapahtuvan elintason kohottamisen riskeistä. On jopa pohdittu, voiko kestäväen kehityksen käsitteen laajentaminen kattamaan myös sosiaaliset tekijät heikentää sen hyödyllisyyttä päätöksenteon apuvälineenä. Tästä syystä voi olla mielekäästä lähestyä kestäväen kehityksen eri ulottuvuuksia ja niiden mahdollisia mittareita hyvin eri tavoin. (OECD 2001, 15.)

Voi siis olla hyvin erilaisia syitä sille, miksi sosiaalista kestävyttä tarkastellaan yhä useammin entistä itsenäisempänä kestäväen kehityksen osana alueena. Niin on ainakin mahdollista kiertää kestäväen kehityksen eri ulottuvuuksien välisten suhteiden määrittelemineen. Silti myös itse sosiaalinen kestävyys on käsitteenä vakiintumaton (Silvasti 2003, 104; Colontonio 2007, 20).

Kun tutustuu nimenomaan sosiaaliseen kestävyteen keskittyvään kirjallisuuteen, termin ympäristöpoliittiset juuret näkyvät edelleen. Lisäksi näyttää siltä, että eniten käsitettä on käytetty puhuttaessa kaupunkien ja alueiden sosiaalisesta kestävydestä, sosiaalisen pääoman merkityksestä alueiden kehityksessä, kansalaisten osallistumisesta päätöksentekoon sekä yritys vastuusta (Colontonio 2007, 7–13; ks. myös Rask 2006; Kohl 2006).

Jos jätämme paikalliset ympäristölähtöiset määrittelyt vähemmälle huomiolle, tekemämme katsauksen perusteella sosiaalinen kestävyys on silti saanut lukuisia erilaisia määrittelyitä. Koska yhtä yhteisesti hyväksyttyä määritelmää ei löytynyt, yritimme tiivistää olemassa olevista niiden ydintä. Yhteisinä piirteinä voidaan ensinnäkin todeta, että usein sen katsotaan tarkoittavan yksinkertaisesti *oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa*. Tällöinkin voidaan kuitenkin nähdä monia eri ulottuvuuksia riippuen siitä, liikutaanko alueellisella, yksilöiden vai sukupolvien tasolla.⁴

Toiseksi sosiaaliseen kestävyteen katsotaan usein kuuluvan sellaisen kehityksen tukeminen, joka vahvistaa ihmisten *mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä*. Esimerkiksi Suomessa on esitetty, että kestävä kehitys turvaa ihmisille yhdenvertaiset mahdollisuudet oman hyvinvointinsa luomiseen, perusoikeuksien toteutumiseen ja elämän perusedellytysten hankkimiseen sekä mahdollisuuden tasa-arvoiseen osallistumiseen ja vastuunottoon päätöksenteossa omassa maassa ja kansainvälisellä tasolla (Ellisaari 1999, 8). Vastava elämänhallinnan mahdollisuuksiin liittyvä sisältö on tuttu myös YK:n kestävä kehityksen komission kannanotoista.

Kolmanneksi sosiaalisesti kestävältä kehitykseltä on usein edellytetty, että sen tulisi pitää yllä sekä *vahvistaa ihmisten yhteisöllistä identiteettiä* (Kauppinen 1999, 51).

Termille on siis löydettävissä havaittavan hyvinvoinnin eroihin, yksilöiden elämänhallintaa mahdollistaviin resursseihin ja yhteisön sosiaaliseen koheesioon liittyvä merkitys. Yllättävää oli, että emme löytäneet sosiaalisen kestävyden esitelyistä tulevaan kehitykseen tai sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen viittaamista.

Tässä esitetty yrityksemme löytää käsitteelle kokoavaa sisältöä voi tehdä väkivaltaa olemassa

4. *Kansainvälisellä tasolla sosiaalisella kestävyydellä viitataan usein ennen kaikkea globaaliin tasa-arvoisuuteen sekä kehitys- ja teollisuusmaiden väliseen kuiluun. Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo paikallisella tasolla taas voivat liittyä esimerkiksi siihen, kuinka turvata toimivat palvelut kaikille sekä muuttovoitto- että muuttotappioalueilla. Yksilötasolla kyse voi taas olla esimerkiksi sukupuolten välisestä tasa-arvosta, mutta tasa-arvokysymyksiä voidaan tarkastella myös esimerkiksi vammaisten tai eri sukupolvien kannalta. (Niemenmaa 1999, 11–12.) Sosiaalinen kestävyys kattaa siis sekä yksilöllisen että kollektiivisen tason (Spangenberg 2004, 12).*

olevalle kirjolle kuvauksia. Painotuseroja on, ja käsitteen sisältö vaihtelee kontekstista riippuen. Esimerkiksi globaalisti tavoitteena on usein luoda edellytyksiä hyvinvoinnille, teollisuusmaissa sosiaalinen kestävyys viittaa taas usein pikemminkin hyvinvoinnin säilyttämiseen ja siirtämiseen.⁵ Samoin sosiaalinen kestävyys voidaan myös käsittää joko asiantilaksi tai prosessiksi, jonka avulla vastata pyritään kohti kestävyttä. Tulos ei liene yllättävä. Stephen McKenzién (2004, 1, 12, 24) mukaan voidaan pohtia, onko sosiaaliselle kestävyydelle edes mahdollista tai tarkoituksenmukaista antaa yhtä tiettyä määritelmää vai tulisiko se sitenkin määritellä räätälöidysti kuhunkin käyttö-tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Miten sosiaalista kestävyttä mitataan?

Politiikkapäätelmien kannalta termien sisällön monimerkityksisyyttä voi pitää haasteellisenä. Hallitukset ovat globaalisti sitoutuneet kestäväan kehitykseen ja jopa raportoivat toimistaan sekä YK:lle, OECD:lle että EU:lle, mutta edistyksen arvioimiseksi ei ole aukottomia mittapuita. OECD:n tekemän taustaraportin mukaan ei ole olemassa yhtä yleisesti jaettua käsitystä siitä, millaisia politiikkatavoitteita hallitusten tulisi omaksua saadakseen aikaan kestävä kehitystä. Maat ovatkin esittäneet varsin erilaisia sisältöjä ja tavoitteita omissa strategioissaan. Tavoitteiden valinta ja niiden keskinäiset suhteet ovat epäselvät, eikä käsitteen pohjalta välttämättä ole saatu jo toteutettavan politiikan ohjenuoraksi mitään lisäarvoa. Voi jopa kriittisesti kysyä, miten erisisältöisten kansallisten strategioiden pohjalta on ylipäätään mahdollista saavuttaa globaalisti kestävä kehitystä. (OECD 2001.)

Ensimmäinen merkittävä yritys kestävä kehityksen toteutumista kuvaavien indikaattorien kehittämiseksi tapahtui YK:n toimesta Agenda 21:n suosituksen mukaisesti, minkä jälkeen eri tahot ovat luoneet niitä valtavan määrän. Suurin osa tä-

5. *Monissa köyhemmissä maissa sosiaalinen kestävyys hahmotetaan nimenomaan hyvinvoinnin luomisena (Silvasti 2003, 102). Esimerkiksi Suomessa taas Kestävä kehityksen toimikunnan verkkosivuilla yhden sosiaalisen kestävyden kannalta keskeisen kysymyksen katsotaan olevan juuri hyvinvoinnin edellytysten siirtäminen sukupolvelta toiselle (www.ymparisto.fi).*

hän mennessä kehitetyistä indikaattoreista on koskenut ekologista kestävyyttä, eikä näkökulma ole ollut muutenkaan kovin kokonaisvaltainen. Indikaattoreita on ehkä yllättäen kehitetty eniten kaupunki- tai yhteisötasolla eikä esimerkiksi kansallisesti tai kansainvälisesti. Alussa oli myös tyypillistä arvioida kestävä kehityksen eri ulottuvuuksia suhteessa toisiinsa, kun taas nykyisin on yleisempää arvioida erikseen kullakin ulottuvuudella pitkällä aikavälillä tapahtunutta kehitystä. Tiedonkeruussa on nähtävissä siirtymä puhtaasti kvantitatiivisesta tiedosta myös kvalitatiivisen tiedon hyödyntämiseen.⁶ (Colantonio 2007, 17–19.)

Luonnontieteellinen tutkimus ja se, että tietoisuus ympäristön tilasta on lisääntynyt, ovat tehneet mahdolliseksi yhteisesti hyväksytyjen ympäristön tilaa kuvaavien mittareiden käyttöönoton. Sitä vastoin sosiaalinen kestävyys vaikuttaisi osoittautuneen vaikeaksi mitata. Esimerkiksi OECD-maiden keskuudessa sen mittaamiseen käytetyt indikaattorit vaihtelevat suuresti (Stevens 2005, 5). Myös EU:n komissio on kiinnittänyt huomiota tähän. Sen vuoden 2008 arviossa todetaan osan maista jättäneen kokonaan raportoimatta sosiaaliseen kestävyysliittymään liittyvät toimensa. Arviossa esitetään, että jäsenmaille tuntuisi olevan ajoittain epäselvää, mitä sosiaalinen kestävyys käytäntöön vietyinä voisi tarkoittaa. (European Commission 2008, 10–13, 103.)⁷

Julie L. Hassin, Frode Brunvollin ja Henning Høien (2002, 3) mukaan indikaattoreiden rakentamiseksi on periaatteessa kolme eri mallia. Yksi tapa on luoda monia eri indikaattoreita yhdistävä indeksi, kuten esimerkiksi YK:n ”Human Development Index”. Millään yksittäisellä maalla ei ole kuitenkaan käytössä tällaista yhtä yhdistettyä kestävä kehityksen indikaattoria. Paljon yleisemmin arviointi tapahtuukin jonkinlaisen indikaattorijoukon avulla, joka voi olla vielä jaettavissa sekä suurelle yleisölle että asiantuntijoille tarkoitettuihin tasoihin. Kolmas tapa lähestyä kes-

tävää kehitystä olisi tarkastella sitä erilaisten pääomien kautta, mitä yksittäiset maat eivät ole soveltaneet laajassa mittakaavassa.

Käytännössä kestävä kehityksen seuraamiselle on siis joukko erilaisia mittareiden kokoelmia. Ympäristön tilan osalta osa niistä alkaa vakiintua joukko globaalisti hyväksytyiksi indikaattoreiksi (energian käyttö, hiilidioksidipäästöt ym.). Toisaalta näyttää siltä, että sosiaalisen kestävyuden indikaattorien valitsemiseen ei ole toistaiseksi paneuduttu syvällisesti. Spangenbergin (2004, 14) mukaan silloin kun niitä on käytetty, on tyypillisimmin keskitytty jonkin tietyn rajatun tapauksen arviointiin, seurattu Agenda 21:n mallia tai käytetty pääomakäsitteitä ja arvioitu esimerkiksi inhimillisen pääoman merkitystä taloudelle. Colantonion (2007, 18–19) mukaan sosiaalista kestävyyttä mittaavissa indikaattoreissa on keskitytty lähinnä perustarpeisiin, hiljan kehitetyt taas kiinnittävät huomiota hallintotapoihin ja institutionaalisiin tekijöihin.

Littigin ja Grieblerin (2005, 75) mukaan olemassa olevat sosiaalisen kestävyuden indikaattorit voidaan jakaa sisältönsä perusteella kolmeen ryhmään. Osa indikaattoreista koskee *perustarpeiden tyydyttymistä, resursseja ja elämänlaatua* mitaten esimerkiksi tulojen ja työttömyysasteen kaltaisia tekijöitä. Osa taas keskittyy arvioimaan *sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista* tarkastelemalla esimerkiksi taloudellista oikeudenmukaisuutta tai vaikkapa maahanmuuttajien mahdollisuuksia kouluttautua. Kolmas indikaattorijoukko taas liittyy *sosiaaliseen koherenssiin* mitaten esimerkiksi kansalaisten osallistumista ja yhteiskunnan asennoitumista suhteessa vähemmistöihin. Tämä ryhmittely vastaa edellä tekemäämme päätelmää käsitteen sisällöstä, vaikka jättäinkin vielä paljon tulkinnan- ja valinnanvaraa varsinaiselle mittaamiselle.

Yhteen vetäen voimme todeta olevamme tilan-

6. Siinä missä ekologisen kestävyuden mittaamiseen on tarjolla yhteisiä mielekkäitä mittareita, sosiaalinen kestävyys soveltuu huonosti mitattavaksi samoin mittarein kaikkialla maailmassa. Sosiaaliset kontekstit vaihtelevat, samoin mahdollisuudet tietopohjaan. Esimerkiksi kehitysmailla on sosiaaliselle kestävyydelle kehittyneempien maiden mittapuulla varsin vaatimattomat mittarinsa. Vauraat maat ovat edenneet mittaamaan sosiaalisen kestävyuden toteutumista erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi eläketurvan osalta. (OECD 2001, 15.)

7. Kuten OECD, myös EU on vuodesta 2003 arvioinut omaa toimintaansa kestävä kehityksen näkökulmasta. Se arvioi tärkeimpiä poliittisia aloitteitaan Impact Assessment -menetelmällä (Opoku & Jordan 2004, 2), jonka käyttöönottoon on vaikuttanut kestävä kehityksen strategia. Vaikutusten arvioinnin tulisi kattaa tasapuolisesti eri toimien sosiaaliset, ekologiset ja taloudellisetkin vaikutukset (Euroopan unionin neuvosto 2006, 7), mutta sen on kuitenkin kritisoitu keskittyneen usein taloudellisiin tekijöihin sosiaalisten ja ekologisten tekijöiden kustannuksella. Ei ole myöskään aina arvioitu tarpeeksi etenkään pitkän aikavälin vaikutuksia (Berger 2007)

teessa, jossa eri järjestöt ja maat käytännössä mittaavat sosiaalista kestävyyttä varsin eri tavoin. YK:n toiminta ankkuroiduu pitkälti kehityksen käsitteen ympärille, ja siksi sillä on myös omanlaisensa seuraintainstrumentit. EU:lla on myös oma tapansa seurata kestävä kehitystä. Suomi on puolestaan kehitellyt aivan omanlaisensa kansainvälisten järjestöjen esimerkeistä poikkeavan mittariston kestävä kehityksen seuraamiseksi.⁸

Sitä vastoin OECD on omaksunut astetta kriittisemmän kannan mittareiden kehittämiseen, niin kauan kuin käsitteellä ei ole selkeää sisältöä ja on vaikeaa osoittaa politiikkatoimenpiteiden vaikutus mittareissa tapahtuviin muutoksiin. OECD seuraa kehitystä monin eri tavoin ja kerää numeerista kehitystietoa varoen kuitenkin asettamasta prioriteetteja eri tavoitteiden välille. Se arvioi kehitystä kansallisten raporttien pohjalta ja kehottaa myös tulkitsemaan lukuja aina kansallisessa kontekstissa sekä muistuttaa olemaan kriittinen eri maiden itsensä valitseminen mittareiden tuottamaan mahdolliseen harhaan.⁹

Päätelmät ja pohdinta

Artikkelimme tavoitteena oli tutkia kirjallisuuden perusteella, mitä sosiaalinen kestävyys oikeastaan on ja kuinka sitä mitataan. Lähtökohtana oli pohdita tämän pohjalta, voisiko suomalaista poliittis-

8. *Suomi oli ensimmäisten maiden joukossa julkaislessaan vuonna 2000 kansalliset kestävä kehityksen indikaattorinsa (ympäristöministeriö 2003, 34). Myös nykyisen strategian (VNK 2006) kestävyysteen liittyviä osa-alueita varten on kehitetty monia eri indikaattoreita. Kestäviä yhdyskuntia kestävässä aluerakenteessa koskevaa osa-aluetta arvioidaan alueellisella väestönmuutoksella, etäisyydellä kodista palveluihin, maakunnittaisella huoltosuhteella, kuntalaisten tyytyväisyydellä palveluihin sekä joukko- ja henkilöautoliikennettä kuvaavilla indikaattoreilla. Sitä kuinka kansalaisten hyvinvointi toteutuu koko elinkaarta ajatellen, mitataan elinajanodotteella syntymähetkellä, 25-vuotiaiden eläkkeellesiirtymisajanodotteella, ammattitaudeilla ja työtapaturmilla, ikäryhmittäisellä väestökehityksellä, vaikeasti työllistettävien osuudella, jatko-opintoihin sijoittumisella, alkoholin kulutuksella ja alkoholikuolleisuudella, maahanmuuttajien työttömyysasteella ja vieraskielisten koulutuksen määrällä, äänestysaktiivisuudella sekä yhteisöllisellä osallistumisella. (Www.ymparisto.fi.) Varsinaisten kestävä kehityksen indikaattorien lisäksi eri aihealueista on kehitetty myös omia indikaattoreita, joita on mahdollista hyödyntää kestävä kehityksen tarkastelussa (ympäristöministeriö 2003, 34).*

ta horisonttia ohjaavaa kestävyysajattelua laajentaa sosiaalisen kestävyuden suuntaan ja mitä se silloin pitäisi sisältää.

Kirjallisuushaussa sosiaalisesta kestävyudesta löytyi selkeästi eniten osumia kestäväan kehitykseen liittyen. Kestävä kehitys on terminä jo kolmattakymmenettä vuotta vanha. Kestävässä kehityksessä on perinteisesti kiinnitetty huomiota ennen kaikkea ekologiseen kestävyys. Silloin kun sosiaalista kestävyttä on käsitelty, on sen tehtävänä ollut ennen kaikkea tukea ekologisten tavoitteiden toteutumista.

Ajan myötä mielenkiinto sosiaalista kestävyttä kohtaan on kuitenkin lisääntynyt, vaikka käsite sinänsä on edelleen sisällöltään vakiintumaton. Erityisesti globaalisti on nähty, ettei ympäristöä koskevissa tavoitteissa välttämättä edetä, mikäli väestöltä puuttuvat keskeiset elämäntalouden edellytykset (esim. lukutaito) tai jos hyvinvointierot ovat liian suuret. Kehittyneiden maiden oloissa sosiaalinen kestävyys on kuitenkin käsitteenä varsin diffuusi, käyttäjästään riippuen erilaisia sisältöjä saava ja monissa yhteyksissä iskusanan luonteinen.

Kestävyystermeillä ylipäätään kiinnitetään huomiota pitkälle aikavälille ja sukupolvien väliseen reiluuteen. Myös eri politiikkalohkojen vaikutukset muille alueille on näkökulma, jota painotetaan. Määriteltäessä sosiaalinen kestävyys entistä itsenäisemmäksi kestävä kehityksen osa-alueeksi siihen on usein katsottu kuuluvan ainakin oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja vaikutusmahdollisuuksien. Lisäksi termiin liittyy yhteisöllinen sisältönsä. Tekemämme katsauksen pohjalta tunnistimme hyvinvoinnin eroihin, yksilöiden elämäntalouteen liittyviin resurssihin ja yhteisön sosiaaliseen koheesioon liittyvät sisällöt, mutta emme yllättäen löytäneet esimerkkejä tulevaisuuteen tai sukupolvien välisiin suhteisiin ulottuvista pohdinnoista.

Ehkä juuri yleisestä ja leveästä sisällöstään joh-

9. *Keskeiset kestävä kehityksen indikaattoripankit ovat seuraavat:*

YK: <http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/factsheet.pdf>

EU: http://www.insee.fr/fr/publications-et-services/dossiers_web/dev_durable/leurostat_report2007.pdf

OECD: Sustainable Development. Critical issues. OECD 2001.

Suomi: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=12314&lan=FI>

tuen kestävä kehitys ja erityisesti sosiaalinen kestävyys ovat osoittautuneet vaikeiksi mitata. Vaikuttuneen määritelmän ja hyvän esimerkin puuttuessa se, miten eri järjestöt ja maat käytännössä sosiaalista kestävyyttä mittaavat, vaihtelee suuresti. Käytännössä välineeksi on omaksuttu vaihtelevan suuri joukko indikaattoreita. Indikaattori-kokoelmissa ei esitetä käsitteiden ja mittareiden välistä suhdetta. Olemassa olevista indikaattorilistauksista on siten vaikea tulkita, mitä ulottuvuutta tai sen mahdollista osasisältöä indikaattorit kuvaavat. Ne tuntuvat usein irrallisilta politiikkadokumenttien juhlaan tavoitteisiin nähden.

Silloin kun sosiaaliselle kestävyydelle on esitetty seurantaindikaattoreita, on nähtävissä, että suuri osa indikaattoreista on tuttuja muista yhteyksistä. Käytettyjen indikaattoreiden voi tulkita koskevan perustarpeita tai valmiuksia (esim. lukutaito) tai elämänhallinnan kannalta olennaisia resursseja (esim. tulot ja työttömyysaste). Osa kuvaa oikeudenmukaisuuden toteutumista väestössä (esim. tulonjaon tasaisuus, köyhyysaste). Kolmas indikaattorijoukko liittyy yhteisön koheesioon (esim. kansalaisten äänestysosallistuminen),

TIIVISTELMÄ

”Sosiaalinen kestävyys” esiintyy Suomessakin terminä yhä useammin, mutta harvemmin määritellään, mitä oikeastaan tavoitellaan. Artikkelissa luodaan katsaus kestävä kehityksen eri ulottuvuuksiin ja niiden keskinäisiin suhteisiin sekä sosiaalisen kestävyuden saamiin erilaisiin määrittelyihin. Artikkelin toisena tavoitteena on ottaa selvää, miten sosiaalista kestävyyttä mitataan.

Tarkastelun lähtökohdista ajatellaan Paul Piersonia (1998, 2001) ja Raija Julkusta (2001) mukaillen, että nykyistä suomalaista hyvinvointipolitiikkaa ohjaavana mentaalisenä mallina on taloudellisen kestävyuden huoli. ”Politiittisen horisontin” hallinnan mekanismeina toimivat kestävyyslaskelmat ja valtiontalouden kehukset, joiden avulla määritetään politiikan painopisteitä ja liikkumavaraa. Käsite- ja mittaritarkastelun perusteella on mahdollista arvioida, voisiko suomalaisen poliittiseen horisonttiin sisältyä vahvemmin myös muita kuin

joskin tällaiset indikaattorit voi tulkita myös institutionaalisen tai poliittisen kestävyuden mittareiksi.

Joudumme siis toteamaan, että kestävyysmittareille ei ole yhtä ohjenuoraa ja esimerkiksi sosiaalisen kestävyuden mittareista kiinnostunut lukija on pitkälti oman tulkintansa varassa. Jotta sosiaalisesta kestävyydestä tulisi vahvempi osa taloudellisen kestävyysajattelun nyt leimaamaa poliittista horisonttia, termi vaatisi sekä selkeämmän määrittelyn että johdonmukaisemman operationalisoinnin. Sinänsä positiivista on, että valinnanvaraa ja aineksia kestävyystavoitteiden seurannassa on, joten mikään ei estä nykyistä laajempaa tulkintaa kestävyydestä.

Mikäli kestävyysajatteluun omaksuttaisiin suuressa määrin painolla muitakin kuin taloudellisen kestävyuden tavoitteita, fiskaalinen kestävyysvaive ei enää riittäisi politiikkanteon ankkuriksi. Poliittiseen horisonttiin olisi tarkastelumme perusteella valittavissa sen seuraksi väestön hyvinvoinnin tilasta ja jakautumisesta, ympäristön tilasta sekä yhteisön kiinteydestä kertovia kestävyuden tunnusmerkkejä.

taloudelliseen kestävyyteen liittyviä näkökulmia.

Kestävä kehitys on kirjallisuuskatsauksemme perusteella laaja-alaista eri vaikutukset etukäteen huomioivaa politiikkaa, ympäristön suojelua ja sukupolvien välisen reiluuden korostamista. Sosiaaliselle kestävyydelle on löydettävissä havaittavan hyvinvoinnin eroihin, yksilöiden elämänhallintaa mahdollistaviin resursseihin ja yhteisön sosiaaliseen koheesioon liittyvä sisältö. Yllättävää oli, että emme löytäneet sosiaalisen kestävyuden esittelyistä tulevaan kehitykseen tai sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen viittaamista.

Mittareiden osalta artikkelissa päädytään Littigin & Grieblerin (2005, 75) mukaisesti jakamaan sosiaalista kestävyyttä mittaavat indikaattorit kolmeen ryhmään. Osa indikaattoreista koskee perustarpeiden tyydyttämistä, resursseja ja elämänlaatua. Osa taas keskittyy arvioimaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista. Kolmas indikaattorijoukko taas liittyy yhteisöllisyyteen tai yhteiskunnan sosiaaliseen koherenssiin.

KIRJALLISUUS

- BÉLAND, DANIEL: Ideas, Interests, and Institutions: Historical Institutionalism Revisited. Teoksessa: Leclercq, André (ed.): New Institutionalism: Theory and Analysis. Toronto: University of Toronto Press, 2005, 29–50
- BERGER, GERALD: Sustainability Impact Assessment: Approaches and applications in Europe. ESDN

Quartely Report June 2007

- COLONTONIO, ANDREA: Measuring Social Sustainability: Best Practice from Urban Renewal in the EU. Social Sustainability: An Exploratory Analysis of its Definition, Assessment Methods, Metrics and Tools. EIBURS Working Paper Series 1/2007. Oxford: Oxford Brookes University, 2007
- ELLISAARI, JAAKKO: Suomi ja sosiaalinen kestävyys.

- Teoksessa: Niemenmaa, Vivi (toim.): Näkökulmia sosiaaliseen kestävyYTEEN. Paikallinen Agenda 21 -projektin julkaisu. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 1999
- EUROPEAN UNIONIN NEUVOSTO: EU:n uudistettu kestävä kehityksen strategia. Euroopan unionin neuvosto: Brysseli, 2006
- EUROPEAN COMMISSION: The Social Agenda 2005–2010. A social Europe in the global economy, Jobs and opportunities for all. Employment and social affairs. Luxembourg: European Commission, 2005
- EUROPEAN COMMISSION: Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2007. Social inclusion, Pensions, Healthcare, and Long Term care. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006
- EUROPEAN COMMISSION: The long-term sustainability of public finances in the European Union. European Economy 4/2006. Belgium: European Communities, 2007
- EUROPEAN COMMISSION: Progress on EU Sustainable Development Strategy. Final Report. Rotterdam: ECORYS, 2008
- HASS, JULIE L. & BRUNVOLL, FRODE & HOIE, HENNING: Overview of Sustainable Development Indicators Used by National and International Agencies. OECD Statistics Working Papers 2002/2. Paris: OECD Publishing, 2002
- HEISKALA, RISTO & LUHTAKALLIO, KATI (toim.): Uusi jako. Miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta? Helsinki: Gaudeamus, 2006
- JULKUNEN, RAIIJA: Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Tampere: Vastapaino, 2001
- JULKUNEN, RAIIJA: Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu, Stakes: Helsinki, 2006
- KANANEN, JOHANNES: Kilpailukyky ja tuottavuus 2000-luvun sosiaalipoliitikassa. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008): 3, 239–249
- KANTOLA, ANU: Suomea trimmaamassa: suomalaisen kilpailuvaltion sanastot. Teoksessa: Heiskala, Risto & Luhtakallio, Kati (toim.): Uusi jako. Miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta? Helsinki: Gaudeamus, 2006, 156–178
- KAUPPINEN, TAPANI: Kestävä kehitys ja sosiaalisten vaikutusten arviointi. Teoksessa: Niemenmaa, Vivi (toim.): Näkökulmia sosiaaliseen kestävyYTEEN. Paikallinen Agenda 21 -projektin julkaisu. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 1999
- KOHL, JOHANNA: Sosiaalinen ulottuvuus tulevaisuuden voimavarana, Auvauksia rajapintakeskusteluille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006: 26. Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki, 2006
- LITTTIG, BEATE & GRIEBLER, ERICH: Social sustainability: A catchword between political pragmatism and social theory. International Journal of Sustainable Development 8 (2005) 1–2, 65–79
- MCKENZIE, STEPHEN: Social sustainability: Towards some definition. Hawke Research Institute Working Paper Series No 27. Magill, South Australia: Hawke Research Institute, University of South Australia, 2004
- MIRA D'ERCOLE, MARCO & SALVINI, ANDREA: Towards Sustainable Development: the Role of Social Protection. OECD Social, Employment and Migration Working Papers 12. Paris: OECD, 2003
- NIEMENMAA, VIVI: Sosiaalista kestävyYTEttä etsimässä. Teoksessa: Niemenmaa, Vivi (toim.): Näkökulmia sosiaaliseen kestävyYTEEN. Paikallinen Agenda 21 -projektin julkaisu. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 1999
- OECD: Round Table on Sustainable Development, Measuring What? Paris: OECD, 2001
- OPOKU, CAMILLA & JORDAN, ANDREW: Impact Assessment in the EU: A global sustainable development perspective. Paper presented at the Berlin Conference on the Human Dimension of Global Environmental Change, Berlin 3–4-December 2004
- PIERSON, PAUL: Irresistible Forces, Immovable Objects: Post-Industrial Welfare States Confronting Permanent Austerity. Journal of European Public Policy 5 (1998) 4, 539–560
- PIERSON, PAUL (toim.): The new politics of the welfare state. Oxford: Oxford University Press, 2001
- RANNIKKO, PERTTI: Kestävä kehityksen sosiaalinen puoli korostuu. Ympäristö (1997) 3, 30–31
- RASK, EEVA ELINA: Riosta Lahteen. Kestävä kehitys ja sen sosiaalinen ulottuvuus Paikallisagenda 21 -työssä 1992–2002. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, 2006
- RAUTIAINEN, RISTO & VON BOGUSLAWSKY, PETER & SOVERI, ULLA-RIITA & VUORIMIES, JUHA & LOHSE, TUIRE & HONKANEN, SEIJA (toim.): Yhteinen tulevaisuutemme. Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. Ulkoasiainministeriö & ympäristöministeriö: Helsinki, 1988
- SILVASTI, TIINA: Kestävä kehitys – ympäristön, talouden ja sosiaalisen tasapaino. Teoksessa: Helne, Tuula & Julkunen, Raija & Kajanoja, Raija & Laitinen-Kuikka, Sini & Silvasti, Tiina & Simpura, Jussi: Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY, 2003
- SIPILÄ, JORMA: Äiti, koti ja isänmaa kilpailuvaltiossa. Yhteiskuntapolitiikka 71 (2006): 4, 411–415
- SPANGENBERG, JOACHIM: Sustainability beyond Environmentalism: The Missing Dimensions. GoSD Working Paper No. 2 (2004)
- STEVENS, CANDICE: Measuring sustainable development. Statistics brief OECD 10 (2005)
- TAYLOR-GOOPY, PETER (toim.): Ideas and Welfare State Reform in Western Europe. Basingstoke: Palgrave MacMillan 2005
- VM: Suomen vakausohjelman tarkistus. Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset 4a/2007. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 2007
- VNK: Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Kansallinen kestävä kehityksen strategia, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2006. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 2006
- WWW.YMPARISTO.FI (3.6.2008)
- YMPÄRISTÖMINISTERIÖ: Kestävä kehityksen kansallinen kokonaisarvio. Suomen ympäristö 623. Helsinki: ympäristöministeriö, 2003.